Es -Sunne

[Bosanski]

السنة

[اللغة البوسنية]

Hadži Mehmed ef. Handžić

محمود أفندي هاجيتش

Pregledao : Muhammed Porča

مراجعة: محمد بورتشا

Pomoćni ured za dawu - Riyadh

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة بمدينة الرياض

2008 -1429

islamhouse.com

Bilješka o autoru:

Hadži Mehmed ef. Handžić, muderris, profesor, vaiz, mnogostrani pisac, kulturni i društveni radnik. Rođen je u Sarajevu 16. 7. 1906 god. Po završetku mekteba i ruždije, upisao je novoosnovanu Šeriatsku gimnaziju, gdje je i maturirao 1926. U jesen te godine otišao je u Kairo i upisao se na Džamiul-Azhar. Diplomirao je 1931. i prije povratka u Sarajevo je skupa sa svojim ocem Mehmedagom obavio hadždž. Od prvog razreda mekteba, pa dalje, bio je uvijek među prvim učenicima i po učenju i po vladanju. Još kao učenik gimnazije, opredjelio se za svoj životni put; završiti teološke nauke. U tom smislu se i orjentisao. Temeljito je učio arapski jezik, proučavao islamske discipline i čitao odgovarajuću literaturu. Nakon povratka u Sarajevo 1931. godine odslužio je vojnu obavezu u sarajevskoj Vojnoj bolnici. Uskoro iza toga postavljen je za nastavnika i perfekta Gazi Husrevbegove medrese (aprila 1932.) Tu je ostao do početka 1937. kada je premješten u Gazihusrevbegovu biblioteku za bibliotekara i upravitelja. Pred kraj 1939. došao je za nastavnika na Višu islamsku teološko-šeriatsku školu. I na jednoj i na drugoj dužnosti bio je do maja 1944. godine, kada je imenovan za redovnog profesora ove škole. Hadži Mehmed ef. Handžić je umro 29. jula 1944. godine u 38-oj godini svoga kratkog, ali vrlo plodnog života.

Handžić je počeo pisati još dok je bio učenik gimnazije. Međutim, te svoje prve sastave nije nikad objavio. Prvi mu je članak štampan u prvom godištu "Novog behara" (1927-28) pod naslovom OSNIVAČ KAIRA I EL-AZHERA (Misao da je Slaven). Od tada pa do smrti 1944. godine Hadži Mehmed efendija je napisao i objavio preko tri stotine radova, kraćih i dužih. To je cijela biblioteka. Kad se još ima na umu, da je sve to uradio za 16 godina, koliko je proteklo od prvog objavljenog članka pa do smrti, tek tada se vidi značaj i veličina ovog našeg pisca. Krug interesovanja rahmetli Handžića je bio vrlo širok i raznolik. Pisao je strogo teološke rasprave i članke, zatim radove iz islamske prošlosti, proučavao je kulturnu historiju bosansko-hercegovačkih muslimana. Uz to je obrađivao i najaktuelnija pitanja iz savremenog našeg života.

Nauku Islama je crpio prvenstveno iz Kur’ana i Hadisa, pa su i njegovi radovi iz područja islamistike pisani na temelju ta dva islamska izvora. Zato se Handžićevi teološki radovi odlikuju preciznošću i jasnoćom. Nema vjerske discipline koju rahmetli Mehmed efendija nije u tančine poznavao. Međutim, islamsku tradiciju - hadis je posebno volio i naročito proučavao. U tom pogledu, mogao se ubrojiti među najbolje savremene poznavaoce ove nauke u cijelom islamskom svijetu. Iz ovog područja objavio je više radova, od kojih je jedan i ovaj objavljen u listu "Hikmetu" pod naslovom Es-Sunne.

Neka Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, nagradi vrijednog i učenog rahmetli Mehmeda ef. Handžića za ovo i mnoga druga dobra djela koja je napisao i nama ostavio da se njima koristimo - amin!

Es-Sunne

Muslimanska sveta knjiga Kur’an, poslata je od Boga, dželle šanuhu, Njegovu Poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da je saopći ljudstvu. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije samo saopćio Božiju Knjigu Kur’an nego ju je svijetu protumačio jezikom i djelom, a u tome ga je i sami Bog ovlastio. U Kur’anu se veli: (Mi smi tebi Muhammede poslali Kur’an, koji je opomena svijetu da ga njima protumačiš.) Tumačenje Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, jezikom i djelom zove se es-sunne i el-hadis. Tih hadisa ima jedan veliki broj, a za njihovo poznavanje treba utrošiti mnogo truda i dosta vremena a nije dovoljno samo tvrditi i cijelim ustima izgovarati: "Ja znam".

Nauka o hadisu meni je najmilija nauka, a da bih i sebe i druge koji se žele koristiti sa njom bolje upoznao, odlučio sam da u "Hikmetu" iznesem pedeset hadisa sa prijevodom i tumačenjem. To pedeset hadisa su jezgra sunneta.

Davno je bilo palo na um čuvenom učenjaku Ibnu Salahu (umro 643. h.) da sabere one hadise, koje su učenjaci pronašli za opsežne i vrlo vrijedne, da u malo riječi sadrže mnogo značenja, da na njima cijeli Islam počiva. Broj hadisa koje je pomenuti Ibnu Salah sabrao iznosi jedva dvadeset i šest. Kasnije je Nevevija (umro 677. h.) dodao tim hadisima još šesnaest, a iza njega Ibnu Redžeb (umro 795. h.) još osam te je broj izašao na pedeset. Baš tih pedeset hadisa sam ja naumio prevesti na naš jezik, ukratko protumačiti i u "Hikmetu" iznijeti. Ne bi bilo loše, kad bi se kasnije u jednoj knjizi izdali. Od ovog truda cilj mi nije samo trošenje papira, nego, ne bi li se ko tim izrekama Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, okoristio i svoja djela prema njima udesio. Mi trebamo djela a ne riječi.

PRVI HADIS

Veli Omer ibnul-Hattab: "Čuo sam Božijeg Poslanika gdje veli: "Svi su poslovi prema namjerama. Svakom čovjeku propada samo ono što namjerava. Pa ko se preseli iz jednog mjesta u drugo radi Boga i Njegova Poslanika, to je pravi muhadžir, a ko se preseli radi neke ovosvjetske koristi, ili da se oženi taj neće dobiti drugo nego što je namjeravao."

To bi bio približan prijevod gornjeg hadisa. Svaki vjerski posao nije kod Boga, dželle šanuhu, priznat kao valjan, ako onaj, koji ga radi s tim poslom ne namjerava zadobiti Allahovo zadovoljstvo. I prema tome i plaću i nagradu na drugom svijetu dobiće čovjek samo za ono djelo, koje je radi Boga, dželle šanuhu, izvršio. Tko pak želi da se svijetu pričini da on radi Božijeg zadovoljstva radi, a on drugu namjeru ima, tome nikakve nagrade nema.

Hidžret znači preseliti se iz jednog mjesta koje nije za muslimana povoljno, u drugo koje je povoljnije. Ako se neko preseli s namjerom da trguje ili da se oženi, a ističe da to u ime Boga, dželle šanuhu, radi, tome na drugom svijetu plaće nema. Za vrijeme Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bijaše dužnost svakog muslimana da se preseli u Medinu. Ta je dužnost trajala sve do osvojenja Mekke, osme godine po Hidžretu. Za to vrijeme jedan se musliman preselio u Medinu radi jedne žene koja se zvala Ummi Kajs. To je bio povod da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izrekao gornji hadis. Bog, dželle šanuhu, veli u Kur’anu: (Plaću kod Boga zaslužuje onaj koji oda Bogu svoje lice (sebe) i dobro radi.) Vele tumači Kur’ana: "Bogu je odan onaj koji radi Njegova zadovoljstva sve dužnosti vrši, a dobro radi onaj, koji po vjerskim propisima postupa." Dakle, da neki posao bude kod Boga, dželle šanuhu, primljen imaju dva uvjeta: dobra namjera i odgovaranje dotičnog posla vjerskim

propisima. Kome manjka prvi uvjet on je munafik, a kome drugi, on je neznalica ili griješnik. Ovim hadisom je Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, protumačio prvi ajet na najljepši način.

Spomenuti hadis se ubraja u vjerodostojne (sahih) hadise a nalazi se u svakoj od šest poznatih hadiskih zbirki (el-kutubus-sitte).

DRUGI HADIS

Ovo u glavnom znači: Veli Omer ibnul-Hattab: "Jednog dana sjeđasmo mi kod Božijeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kad se pomoli prema nama čovjek u sasvim bijelu odijelu, sasvim crne kose, ne vidi se na njemu trag putovanja i ne pozna ga niko od nas; dok sjede do Božijeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i prisloni svoja koljena uz njegova, a stavi svoje ruke na njegova stegna i reče: "Muhammede, izvijesti me šta je Islam." Reče Božiji Poslanik: "Islam je da svjedočiš da nema dugog boga osim Allaha i da je Muhammed božiji Poslanik; da obavljaš molitvu (namaz), da daješ zekjat, da postiš ramazan, i da hadždž činiš kuću (Kabu), ako mogneš do nje doći." Onda reče onaj nepoznati čovjek: "Istinu veliš" Kaže Omer: "Mi mu se začudismo, pita ga a onda mu veli: "Istinu govoriš" (kao da zna). Iza toga reče taj čovjek: "Izvijesti me šta je iman." Reče Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Iman je da vjeruješ u Boga, Božije meleke, u Sudnji zadnji dan, i sudbinu dobra i zla." Veli nepoznati čovjek "Istinu govoriš. Izvijesti me šta je dobročinstvo." Reče Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Dobročinstvo je da robuješ Bogu kao da Ga vidiš, jer ako ti Njega ne vidiš On tebe vidi." "Istinu veliš" - reče nepoznati čovjek i reče: "Izvijesti me kada će Zadnji čas (ovom svijetu)." Reče Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Onaj koga pitaš o Zadnjem času nije mu više o njemu poznato nego tebi koji pitaš." Reče nepoznati čovjek: "Pa izvijesti me o predznacima Zadnjeg časa." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Predznaci Sudnjeg dana su da robinja rodi svoju gospodaricu i da vidiš gole, bose, siromašne čobane da se nadmeću u gradnji zgrada." Veli Omer: "Zatim ode nepoznati čovjek, a nakon toga reče mi Božiji Poslanik: "Omere, znaš li onoga što me je zapitkivao?" Ja rekoh: "Bog i Božiji Poslanik najbolje znaju" Onda reče Božiji Poslanik: "Ovo je Džibril, došao vam je da vas poduči vašoj vjeri."

Ovaj hadis se ubraja u vjerodostojne (sahih) hadise i njim je poznati hadiski učenjak Muslim ibnu Hadžadž počeo svoje hadisko djelo zvano "Sahih". Kadi 'Ijad je o tumačenju ovog hadisa napisao cijelo djelo, a ja ću iznijeti neke bitne tačke.

U ovom hadisu je protumačeno značenje Islama, imana i dobročinstva prema Bogu (ihsana) i nešto o predznacima Zadnjeg časa ovog svijeta.

Iman i Islam jedno je, samo što se kod riječi Islam više podrazumijevaju vanjski poslovi (obredi), a pod imanom unutarnji (vjerovanje). Prema tome Islam se sastoji od pet glavnih tačaka:

1)spomenuto svjedočanstvo 2) obavljanje namaza 3) dijeljenje zekjata 4) post ramazana 5) hadždž.

Dakle, po ovim djelima se poznaje musliman. Ko ih ne vrši daleko je od Islama. Stara je riječ: pred džamijom se dijele muslimani. Današnja inteligencija, koja nastoji da reformiše neke tačke u Islamu, nek se pokaže muslimanima kao vršioc gornjih pet tačaka, tek onda će se muslimani na njihove riječi moći osloniti.

Iman se sastoji u vjerovanju šest glavnih tačaka: 1) Vjerovanje u Boga 2) u Božije meleke 3) u Božije knjige (kitabe) 4) u Božije poslanike 5) Zadnji Sudnji dan 6) u sudbinu svega, bilo dobro ili zlo. Dakle, musliman je onaj koji vjeruje da ima Bog, da je Jedan, Svemogući i sa svim svojstvima savršenosti opisan i da je čist - bez ikakvih manjkavosti. Taj, takav Bog ima između Sebe i ljudi nosioce vijesti, a to su meleki. Oni nose Božije objave odabranim ljudima poslanicima, koji svijet pozivaju svakom dobru, a odvraćaju od svakog zla, obećavaju im nagradu za dobra djela, i zastrašivaju ih kaznom za zlo na drugom svijetu, a to je život poslije smrti. Tako je, jedna za drugu, povezano prvih pet tačaka.

Što se tiče šeste tačke, a to je vjerovanje u sudbinu, to musliman mora vjerovati i znati da sve što se događa od dobra i zla na ovom svijetu, da je kod Boga, dželle šanuhu, predviđeno i određeno. Ništa se ne može dogoditi bez Njegove odredbe. Neki prebacuju Islamu da pozivanjem svojih sljedbenika na pomenuto vjerovanje opravdava ljenost. Ti, koji prebacuju, zaboravljaju da Islam poziva na rad više nego druge vjere. Ako oni ne mogu naći sredine između pozivanja na rad i vjerovanja u sudbinu, ne trebaju nijekati da to ni drugi ne može naći. Vjerovanje u sudbinu ima dva stepena:

1. Vjerovanje da je Bog znao prije nego je svijet stvorio ko će raditi dobro, a ko zlo; ko će zaslužiti džennet, a ko vatru.

2. Vjerovanje da Bog stvara poslove ljudske i da On hoće da se oni dogode, a sa nekima je zadovoljan, dok s nekim nije. Za vrijeme Abdullaha sina Omerova, bijaše se pojavila jedna sekta koje nije priznavala vjerovanje u sudbinu. Abdullah, kada je to čuo, odrekao ih se i teško se o njima izrazio i tom prilikom ispričao gornji hadis koji je čuo od svog oca.

Treća tačka je "ihsan". Riječ "hasen" u arapskom jeziku znači dobar, a "ihsan" dobro činiti. U ovom hadisu je definisan pravi "ihsan" dobročinstvom, a to je da se čovjek prema Bogu, dželle šanuhu, ponaša onako kako bi se ponašao da vidi Boga. Jer, iako čovjek ne vidi Boga, Bog vidi njega.

Što se tiče Zadnjeg časa ovome svijetu, to muslimani vjeruju da mu vremena, kada će se dogoditi, ne zna niko osim Boga, dželle šanuhu. Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izvijestio je o nekim predznacima od kojih je u spomenutom hadisu spomenuo samo dva. Prvi je da robinja rodi svoju gospodaricu. Kći je uvijek podređena majci svojoj, a pred Sudnji dan će se kako to, tako i sve ostalo - kako naš narod kaže - naopako okrenuti. Čak i najsiromašniji ljudi će se početi nadmetati u gradnji velikih palača kako je to spomenuto u drugom predznaku.

Eto, to bi bilo kratko tumačenje gornjeg hadisa.

TREĆI HADIS

Veli Abdullah sin Omerov: "Čuo sam Allahovog Poslanika sallallahu alejhi ve sellem gdje veli: "Islam je izgrađen na pet stvari; svjedočenju da nema Boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, hodočašću (hadždžu) Kabe i postu mjeseca ramazana."

U ovom hadisu poredi Islam sa zgradom koja je izgrađena na pet stubova, a to su gore spomenuti. Zgrada bez stubova ne može opstojati, tako isto ni Islam bez jednog od

spomenutih njegovih temelja. Osim ovih pet temelja Islam ima i drugih propisa, ali se ti ne smatraju stubovima.

Gornji hadis se nalazi u Buhariji i Muslimu.

ČETVRTI HADIS

Abdullah sin Mes'uda veli: "Pričao nam je Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem - a on je onaj koji istinu govori i kome se vjeruje: "Stvaranje čovjeka biva u utrobi majke njegove četrdeset dana, zatim bude toliko isto vremena "aleka", zatim bude toliko isto vremena kao "mudga", zatim Bog, dželle šanuhu, pošalje meleka, pa mu udahne dušu; i tom meleku narede se četiri odredbe da zapiše: nafaku (djeteta) i konac života (tj. koliko će živjeti) i njegov posao i da li je (u pogledu drugog svijeta) sretan ili nesretan. Pa tako mi Boga, osim koga nema drugog - jedan čovjek radi onaj posao koji vodi džennetu sve dotle dok između njega i dženneta ne bude lakat prostora, pa ga preteče ono što mu je zapisano, pa počne se baviti onim poslom koji vodi u vatru pa uniđe u nju; drugi, opet, čovjek radi onaj posao koji vodi vatri sve dotle dok između njega i vatre ne bude lakat prostora, pa ga preteče ono što mu je zapisano, pa počne raditi posao koji vodi džennetu pa uniđe u džennet."

Ovaj hadis je od vjerodostojnih hadisa, a nalazi se u Buhariji i Muslimu.

Glavni cilj i pouka, koja se iz njega crpi jeste to da se čovjek ne zavarava svojim dobrim djelima i da se ne oholi i ne ponosi njima, jer je posljedica glavna i odlučujuća stvar. Tako isto ne smije da gubi nadu u Božiju milost, ako vidi među svojim poslovima dosta ružnih, jer sami Tvorac zna kakav će kraj biti. Dakle, musliman treba da živi strahom od Allaha, dželle šanuhu, i nadom u Njegovu milost.

U ovom hadisu je, također, obrađeno pitanje vjerovanja u sudbinu. Da bih značenje hadisa još više približio čitaocu, dodaću još dvije-tri riječi. Naime, Bog je čovjeku dao slobodnu volju pri odlučivanju šta hoće ili šta neće da uradi. Sveznajući Bog je znao unaprijed šta će čovjek raditi i odredio je da Mu se volja ispuni. Ne treba misliti da čovjek koji dobro radi, lahko izlazi iz svoje kolotečine, a tako isto koji radi zlo. Onaj čovjek što je radio poslove koji vode džennetu, bio se približio njemu a počeo raditi zlo i otišao u vatru, njegovi dobri poslovi su bili dobri samo naočigled, dok u suštini su i oni bili zli. Među njima se krilo nešto što je prouzročilo zlu posljedicu kao što se u šejtanovim dobrim poslovima krila oholost i protivljenje Božijoj odredbi. Tako isto onaj čovjek što je radio zlo, sve dotle dok je bio skoro unišao u džehennem, pa je počeo raditi dobro, koje je bilo uzrokom njegovog spasenja u zadnjem času.

Allah, dželle šanuhu, u Kur'anu nas podučava kako ćemo Ga moliti i tražiti Njegovu dobrotu. Na jednom mjestu se ovakva molitva preporučava: (Rabbena la tuzig kulubena ba'de iz hedejtena ve heb lena min ledunke rahmeten inneke Entel-Vehhab. = O naš Bože, nemoj naša srca odvratiti s pravog puta pošto si nas na njeg naputio, pokloni nam od Svoje milosti, Ti si onaj koji obilno poklanjaš). I ovo neka bude i naša molba, kojom završavamo ovaj hadis.

PETI HADIS

Aiša, radijallahu anha, veli: "Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Ko god postavi u ovoj našoj stvari nešto što nije od nje, to se odbacuje" U drugoj predaji (rivajetu) veli: "Ko uradi jedan posao s kojim se ne poklapa naša stvar, taj je posao odbačen."

Ovaj hadis se nalazi u Buhariji i Muslimu, a druga, gore navedena predaja samo u Muslimu. Pod "našom stvari" misli Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na vjeru Islam. Da bude neki posao po Islamu odbačen znači da taj posao nije od Islama i da onaj, koji ga radi, misleći da dobije nagradu, ne zaslužuje ništa osim kazne.

Kao najjači dokaz (delil) u Islamu se smatra Božija Knjiga Kur'an, kao i izreke i djela Božijeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, (hadis, sunnet). Zatim, po Kur'anu osnovano mišljenje cjelokupnih muslimanskih učenjaka jednog vremena (idžma'), i analogija (kijas). Prema tome, kao glavni dokaz smatraju se Kur'an i Hadis, a druga dva oslanjaju se na Kur'an i Hadis. Dakle što nema podloge u Kur'anu i Hadisu, to nije od Islama - to je novotarija koja se u islamskoj terminologiji naziva "bid'at", a Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, veli: "Svaka novotarija u vjeri je zastranjenje i stranputica."

Iako je to Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao i upozorio svoje pristaše da se dobro čuvaju vjerskih novotarija, u svaki muslimanski narod se uvuklo dosta toga. To bi trebalo da bude predmet vazova i dersova, to jest da vaizi istaknu pojedine novotarije i da kažu slušaocima da to Islam ne priznaje. Oni bi time skinuli sa svog vrata odgovornost. O "bid'atu" će biti govora opširnije u 28-om hadisu.

Odlika Islama je da odbacuje sve novotarije. On ne priznaje zaključke vjerskih kongresa, ukoliko ti zaključci ne bi imali podloge u islamskim izvorima, niti priznaje mišljenja takozvanih nepogriješivih ljudi; niti se oslanja na osnove takozvanih dobrih ljudi. To u Islamu ne može služiti kao dokaz. Pa šta je iskvarilo druge vjere nego novotarije. O tome imamo hiljade primjera i historiji.

Uzrok uvođenja novotarija može biti: neznanje, zla namjera, a katkad i vjerovanje da je uvedena novotarija savremenija nego ono na mjesto čega je i uvedena. Islam je od Boga koji zna, šta je bilo i šta će biti. On je znao šta će do konca svijeta biti korisno ljudstvu, pa je to i objavio preko Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, zadnjeg Božijeg Poslanika u zadnjoj objavljenoj vjeri Islamu. Eto to bi bilo kraće tumačenje gornjeg hadisa.

ŠESTI HADIS

Nu'man ibnu Bešir veli: "Čuo sam Božijeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje veli: "Što je dozvoljeno (halal) jasno je, a što je zabranjeno (haram) jasno je, a među njima ima nejasnih stvari koje mnogi ne poznaju. Ko ih se uščuva, taj je sačuvao svoju vjeru i čast, a ko se upusti u njih, zapašće u ono što je zabranjeno. Isto kao pastir koji čuva stado oko zabranjene zemlje, može časom da mu umakne stado i pase u njoj. Svaki vladar ima svoju zabranjenu zemlju (ispašu), a Božija zabranjena zemlja jesu Njegove zabrane. U tijelu ima jedan organ, koji kad je dobar, bude dobro cijelo tijelo, a kad je pokvaren, bude pokvareno cijelo tijelo, taj organ je srce."

I ovaj hadis je u Muslimu.

Veli Bog, dželle šanuhu: (Mi smo (Muhammede) poslali tebi ovu Knjigu (Kur'an) kao tumač i razjašnjenje za sve.) (En-Nahl, ajet 89) Što je u Kur'anu ukratko rečeno, to je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, razjasnio i protumačio. Pred svoju smrt dobio je od Boga, dželle šanuhu, kao potvrdu, da je svoju službu tačno izvršio, ovaj ajet: (Danas Sam vam vjeru vašu usavršio i Svoju blagodat upotpunio i izabrao Islam za vjeru.) (El-Maideh, ajet: 3)

Dakle, u Islamu nam je sve jasno protumačeno. Šta je dozvoljeno i šta je zabranjeno protumačeno je. Neke stvari poznaje svako, a neke samo učeni ljudi. Ko nešto ne zna treba se toga čuvati, jer ko se neoprezno nad obalu natkuči, može časom u vodu pasti.

Običaj bijaše u Arapa da starješine plemena označe jedan dio ispaše, gdje niko drugi ne smije napasati svoja stada. Takvu zemlju nazivahu "hima". I Allah, dželle šanuhu, ima nešto slično tome, a to su Njegove zabrane u koje se svijet ne smije upuštati. Ko i blizu tih zabrana dođe, može vrlo lahko da se u njih upusti. Zato je dobro kloniti se i blizine zabrana.

Drugi dio hadisa govori o nečem drugom. Naime, svaki čovjek ima dvije vrste poslova i radnji; unutarnje i vanjske. Unutarnje potječu iz srca. Vanjske nastaju iz unutarnjih. U kog bude srce čisto, i svi poslovi biće mu čisti. U protivnom slučaju ispadnu svi poslovi ružni. Prema ovome je jasno da se ne mogu odbraniti frazom: "na srce se gleda" oni koji protupropisno postupaju. Da im je srce čisto, svi bi im poslovi bili čisti. Ako je u ćupu med, i spolja se osjeća slast, a ako je sirće i spolja se osjeća ljutina. I onaj koji se svijetu prikazuje dobrim poslovima, ako mu to iz srca ne potječe, to već izgleda usiljeno i lahko se primjeti. Bože očisti naša srca od svega čime nisi zadovoljan.

SEDMI HADIS

Veli Temim Darija da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Vjera je savjetovanje." Mi mu rekosmo: "Kome, Božiji Poslaniče?" Odgovori: "Bogu Uzvišenom, Njegovoj Knjizi, Njegovu Poslaniku, starješinama muslimana i ostalim muslimanima."

Ovaj vjerodostojni hadis se nalazi u Muslimu.

Savjetovanje Bogu znači: vjerovati da je Jedan, da je svim savršenostima opisan, a čist od svih manjkavosti, pokoravati se Njegovim zapovjedima, a kloniti se Njegovih zabrana i nastojati da i drugi tako rade.

Pod savjetovanjem Božijoj Knjizi podrazumjeva se: vjerovati u nju, poštovati je, držati se njenih propisa, proučavati je i odbijati napade nevjernika na nju.

Pod savjetovanjem Božijem Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, podrazumjeva se: vjerovati u njega, držati za istinu sve što je pripovjedao, poštivati ga, voljeti ga, pokoravati se njegovim naredbama, oživljavati među svijetom njegove lijepe običaje, podučavati svijet njegovu sunnetu, njegove i Božije riječi pretpostaviti nad svim ostalim, voljeti koga on voli, mrziti koga mrzi, voljeti njegovu porodicu i drugove itd.

Savjetovati starješnama muslimana znači pomagati ih u istini, ukazivati im na pravi put, pokoravati im se u granicama Božijih zapovjedi, moliti Boga za njih itd.

Savjet ostalim muslimanima sastojao bi se od sličnih stvari.

U savjet Bogu i Njegovoj Knjizi ubraja se nastojanje učenjaka i pobijanje protuislamskih ideja, iznošenje pogrešaka pojedinih ljudi ili pojedinih knjiga.

Veli Muhammed ibnu Eslem Et-Tusi: "Ovaj je hadis četvrtina Islama."

OSMI HADIS

Abdullah sin Omerov priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Naređeno mi je da se borim sa svijetom sve dotle dok ne posvjedoče da nema dugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov Poslanik i dok ne počnu obavljati molitvu (namaz) i ne počnu davati zekat; kad to urade sačuvali su od mene svoje duše (krvi) svoj imetak, osim za islamski hak (pravo), a račun će pred Uzvišenim Bogom polagati."

I ovaj hadis je vjerodostojan (sahih), a nalazi se u Buhariji i Muslimu i u drugim hadiskim djelima.

Sa pravdom svijet opstoji, sa pravdom sve cvate. Trinaest godina zvaše Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, svoju okolicu vjeri Islamu. Njegova okolica uzvraćaše mu uglavnom zlo za dobro. Ne pustiše ga da u svom rodnom mjestu miru ostane, nego ga prisiliše na seobu. Tek onda Bog, dželle šanuhu, dozvoli Svom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da se lati pravde i uzvrati im učinjeno zlo. (Dozvoljava se (muslimanima) koje nepravedno sa svih strana tuku, da se i oni bore!) (Hadždž, ajet 9)

Cijela neznabožačka vjera (mušrici) bijaše ustala na oružje protiv Islama. Dozvoljeno bi i muslimanima da i oni protiv njih zaratuju. (Ratujte protiv svih mušrika, kao što i oni protiv svih vas ratuju. Ko na vas napadne i vi njih napadnite, samo u istoj mjeri).

Sve vojne Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bile su izazvane sa neprijateljske strane. Ili su oni prvi navalili na muslimane ili su ugovor prekršili ili slično. Islam ne preporučuje razbojništva niti nasilja.

Ukratko može se reći da Islam preporučuje ratovanje u dva slučaja:

1. Za odbranu života kod napadaja,

2. za odbranu propagiranja Islama, tj. ako neko ustane i počne mučiti muslimane s ciljem da bi ostavili Islam; ili počne spriječavati od Islama one, koji hoće da svojevoljno prigrle Islam; ili ustane protiv onog koji zove u Islam.

Evo šta još Kur’an veli u ovom pogledu: (Bog vam ne zabranjuje da onim nemuslimanima, koji protiv vas ne ratuju radi vjere, i koji vas ne tjeraju iz vaših kuća, dobročinstvo činite i pravdu dijelite, jer Bog voli one koji pravedno rade. Samo vam Bog zabranjuje da one, koji protiv vas ratuju i koji su vas izgnali iz vaših kuća ili pomagali one, koji to čine, da ih smatrate za prijatelje. Ko bi ih uzimao za prijatelje taj bi pogriješio.)

Eto to je duh Islama i Kur’ana. Ovo je pitanje opširno pa bi me daleko odvelo da se i dalje njime ovdje bavim, nego, osvrnimo se na sam hadis.

Ako muslimanski protivnici prime Islam izrazivši riječima svoje vjerovanje i pristavši na obavljanje vjerskih dužnosti, s time će sačuvati svoj život i imetak. U tom slučaju nikome nije dozvoljeno da mu napadne život ili imetak, ako to islamsko pravo ne traži.

Kada islamsko pravo zahtijeva da se na nečiji život udari - o tome će biti govora u četrnaestom hadisu.

Svačiji je imetak u islamskoj državi zaštićen. Niko, pa ni sama muslimanska država nema prava uzeti ni jedne pare, ako to islamski propisi ne zahtjevaju. Od muslimana Islam traži zekat i neke druge obaveze. Od nemuslimana traži otkupni danak od službe u vojsci (džizja).

U Islamu nema toga da čovjek odgovara za svoje grijehe pred ljudima, koji su kao ljudi svi njemu ravni. Ako grijeh šteti zajednici ili pojedincima ili vuče za sobom zle posljedice onda Islam propisuje određene kazne. Ukratko, u Islamu nema ispovjedanja i polaganja računa pred drugim osim Boga kao što veli Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u ovom hadisu: "Račun će pred Svevišnjim Bogom polagati."

DEVETI HADIS

I ovaj hadis se nalazi u Buhariji i Muslimu, a znači: Ebu Hurejre, radijallahu anhu, kaže: "Čuo sam Božijeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje veli: "Što sam zabranio klonite ga se, a što sam vam naredio vršite ga koliko možete, jer ništa nije uništilo one što su prije vas bili, nego mnoga suvišna pitanja i nepokoravanje pejgamberima."

Zabrana je teška. U njoj izuzetka nema. Svak je se mora kloniti, jer se zabranjuje samo ono što je štetno.

Naredba je malo lakša: vršite je koliko možete. Vršiti koliko se može ne treba olahko shvatiti i kako veli "po svom ćejfu tumačiti". Abdest se i u sred zime može uzeti, a na dan se i deset puta a ne samo pet puta može klanjati. I kad taneta u ratu lete i onda se klanjati mora, čak Kur’an naređuje da se tada ni džemat ne propusti.

Tek bolesnik, koji se boji smrti ili pogoršanja bolesti može ostaviti abdest ili gusul i mjesto njih uzeti tejemum.

Starac koji ne može postiti a ne nada se da će i kasnije moći, može da ne posti, ali za svaki dan neka nahrani po jednog siromaha.

Eto, nek se iz ovih primjera zaključi što se može a što ne može u šeriatskom gledištu.

Osim toga naredba se dijeli na strogu naredbu (farz, vadžib) i na naredbu lakšeg stepena (mendub, mustehab). Gore spomenuti primjeri su od prve grupe. Druga grupa može se vršiti kako ko može, pa ko je propusti nema kazne.

Bog i Božiji Poslanik traže poslušnost. Ne bude li nekom nešto u naredbi ili zabrani jasno, slobodno neka pita, ako u tom pitanju ima krosti. Pitanja koja su suvišna ili beskorisna u Islamu su zabranjena. Prenosi Buharija da je Ibnu Abbas rekao: "Neki ljudi zapitavahu Božijeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, šaleći se; jedan ga zapita, ko mu je otac, drugi bijaše izgubio devu pa pita gdje mu je deva. Ovo bijaše uzrok, da Bog pošalje ovo aje: (O

vjernici ne zapitkujte o onome što će vam pričiniti neprijatnosti ako vam se objasni...) (El-Maide, ajet: 101) u kom se zabranjuju suvišna, neumjesna i u vjeri beskorisna pitanja.

Gore sam rekao da je zabrana teža i strožija od naredbe. Kao pojašnjenje tome navodim ovdje šta su ugledni učenjaci o tome rekli.

Veli jedan od učenih ljudi: "Dobra djela radi i dobar i hrđav čovjek, dok ono što je zabranjeno, toga se kloni samo dobar musliman."

Veli Aiša, radijallahu anha: "Koga raduje da pretekne one koji neprestano dobra djela rade, nek se čuva grijeha."

Veli Hasan El-Basri, radijallahu anhu: "Ni s čim se Bogu bolje ne robuje od napuštanja onog što je On zabranio."

Veli Ibnu Omer, radijallahu anhu: "Bolje je jednu paru od harama sačuvati nego stotinu hiljada podijeliti."

Veli Mejmun ibnu Mihran: "Jezikom Boga spominjati lijepa je stvar, a od toga je bolje kod grijeha Ga se sjetiti pa ne pogriješiti."

DESETI HADIS

Veli Ebu Hurejre, radijallahu anhu: "Rekao je Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Bog je dobar, ne prima nego dobro. Uzvišeni Allah je naredio vjernicima isto što je naredio poslanicima. Veli Bog u Kur'anu: (O poslanici, jedite što je lijepo (dozvoljeno), a radite što je dobro...) Veli Bog: (O vjernici, jedite od lijepih (dozvoljenih) jela koje Sam vam Ja podijelio i zahvaljujte Bogu, ako samo Njega obožavate.) Veli Ebu Hurejre, radijallahu anhu: "Zatim spomenu Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, čovjeka koji dugo putuje, raščupan, prašljiv, pruži ruke nebu govoreći: "Gospodaru, Gospodaru!" a jelo mu haram, piće mu haram, odjeća mu haram i odhranjen je sa haramom pa odakle će se njegova molba uslišati!"

Riječ "tajjib" u arapskom jeziku znači lijep, dobar. U šeriatu se ta riječ upotrebljava u drugom smislu. Naime, znači ono, što je Bog, dželle šanuhu, dozvolio i čime je zadovoljan, a ujedno se dopada i sviđa ljudima. Dakle, šeriat pretpostavlja da se može ljudima sviđati samo ono od čega je Bog zadovoljan.

Bog koji je od svih manjkavosti čist prima samo ona djela koja su čisto izrađena. Čovjek je dužan da se čistom, i u šeriatskom pogledu lijepom i dozvoljenom hranom hrani. To je Bog naredio Svojim poslanicima i svim vjernicima. Tako se ne hraniti vodi mnogim zlim posljedicama. Od ovih je i da mu molba kod Allaha ne bude uslišana. Putnik koji je u dugom putu udaljen od svake udobnosti - zapraši se i postane začupane kose, prašljiv, zaslužuje da mu se molba usliša. Ali, kako će Bog, dželle šanuhu, njegovu molbu primiti, ako je njegova hrana, piće i odjeća haram tj. ako je on to stekao na zabranjen način?

Rekoše Sufjanu Sevriji: "Da nam hoćeš moliti Boga, a on odgovori: "Napustiti grijehe, to je molba."

Veli Malik ibnu Dinar: "Bijaše poklopila nesreća Izraelćane pa se skupe da mole Boga. Bog reče tadašnjem svome Poslaniku: "Kaži im, vi izlazite sa nečistim tjelima da Mene molite,

Meni pružate ruke, kojima ste toliko nevine krvi prolili i kojima ste haramom napunili svoje kuće. Sad vas više mrzim, i kao takvi vašom molbom ništa osim što ste se od Mene još više udaljili."

Veli jedan učenjak: "Nemoj se tužiti da ti je molba neuslišana ili zakasnila, kad si joj ti sa svojim grijesima put zatvorio."

Gornji hadis se nalazi u Muslimu.

JEDANAESTI HADIS

Hasan ibnu Ali, radijallahu anhu, veli: "Upamtio sam od Božijeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ovo: "Ostavi ono što ti je sumnjivo i drži se onoga u čemu sumnje nemaš!"

Ovaj hadis se nalazi u Nesainoj i Tirmizijinoj zbirci hadisa. Tirmizija veli da je ovaj hadis dobar i vjerodostojan.

U ovom hadisu Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređuje da musliman, čim posumnja da li je nešto dozvoljeno ili nije, da to jednostavno napusti, a da se drži onoga u čemu je siguran da je dozvoljeno. Ovo Islamski učenjaci nazivaju "vere'" (opreznost, sigurnost).

Ima nešto što nazivaju "kiselim vere'om" (neukusna pobožnost) a to je da čovjek pazi na sitnice, a na krupne greške se i ne obazire. Došao je jedan čovjek iz Iraka Ibnu Omeru, radijallahu anhu, i pitao ga: "Je li grijeh ubiti komaricu?" Ovaj ga otjera a onda reče: "Ubiše Husejna, unuka Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, a pitaju za komaricu."

I kod nas ima ovakvih postupaka. Neki pitaju: koju nogu treba primaknuti drugoj, desnu lijevoj ili obratno, a ne pitaju niti se obaziru na zabranu kamate. Neki muškarci nose zlatne prstene i pitaju: na kojoj ga je ruci bolje nositi i na kom prstu, a ne obaziru se na to da je haram uopće takav prsten muškarcu nositi.

Daj Bože da se opametimo i klonimo besposlica.

DVANAESTI HADIS

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, veli: "Rekao je Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Od dobrog i čvrstog Islama jednog čovjeka je i to da ostavlja ono što ga se ne tiče."

Dakle, dobar musliman je savjestan, radi samo ono što ga se tiče i od čega ima korist, a daleko je od onoga što ga se ne tiče i od čega nema koristi. Loš musliman, pak, više se brine za ono što ga se ne tiče nego ze svoje nužne poslove. Njega više interesira klevetanje drugoga, podmetanje klipova pod noge svoga brata muslimana, izvrgavanje smijehu onoga koji dobro želi i za dobro radi - nego li trud za unaprijeđenje svoje braće i rad na dobrobit ljudstva. Ovakvi ljudi koji su ološ muslimana tako su isto ološ čitavog svijeta, ali na žalost imamo ih među nama priličan broj.

Ovaj se hadis nalazi u Tirmizijinoj zbirci, a Tirmizija veli da je dobar (hasen).

TRINAESTI HADIS

Sluga Alejhisselamov, Enes sin Malikov veli da je Alejhisselam rekao: "Ni jedan od vas ne vjeruje (nije dobar, pravi musliman) sve dotle dok ne bude volio svom bratu (muslimanu) ono što voli sam sebi."

Ovaj je hadis vjerodostojan (sahih), a nalazi se u Buhariji i Muslimu.

Musliman voli svakom muslimanu onakvu sreću i dobro kakvu voli sam sebi. Muslimanska zajednica je kao jedno tijelo. Pa kako god ruka jednog tijela ne može ni pomisliti kakvo zlo drugoj ruci tog tijela, tako ni musliman ne smije da želi kakvo zlo svom bratu muslimanu. Ne smije mu čak željeti ni manje dobro nego li sebi. Musliman je dužan da želi i nemuslimanu svako dobro koje želi sebi. U nekim hadiskim zbirkama stoji umjesto riječi "li ehihi" riječ "lin-nasi", što znači da cijelom svijetu treba da želi ono što želi sam sebi.

ČETRNAESTI HADIS

Ibnu Mes'ud, radijallahu anhu, veli da je Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nije dozvoljeno proliti krv jednog muslimana osim u tri slučaja: 1) ako jedna muslimanska osoba koja je jednom u bračnoj vezi bila, izvrši prostituciju 2) duša za dušu 3) kad musliman (ili muslimanka) ostavi svoju vjeru i napusti islamsku zajednicu."

I ovaj se hadis nalazi u Buhariji i Muslimu.

Iz ovog se hadisa da razumjeti u koliko slučajeva Islam propisuje smrtnu kaznu svojim sljedbenicima i kod kojih pogreški.

1) Za prostituciju pod uvjetom da dotična osoba bude u bračnoj vezi za vrijeme prostitucije ili da je u pomenutoj vezi bila prije. Ako se ovaj uvjet ne nađe, smrtne kazne nema.

2) Kad musliman izvrši umorstvo nad drugim muslimanom. Tako je kod jednih pravnika a kod drugih makar i nad nemuslimanom, ako je ovaj od ehli-zimmeta, s tim uvjetom da rodbina ubijenog ne oprosti ili ne bude zadovoljna sa otplatom.

3) Kad musliman napusti islamsku vjeru na bilo koji način.

Eto, to su slučajevi u kojima Islam propisuje smrtnu kaznu.

PETNAESTI HADIS

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, priča da je Alejhisselam rekao: "Ko vjeruje u Boga i Zadnji dan neka govori što je dobro ili neka šuti. Ko vjeruje u Boga i Zadnji dan neka počasti susjeda. Ko vjeruje u Boga i Zadnji dan neka počasti gosta."

Ovaj se hadis nalazi u Buhariji i Muslimu.

U njemu Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređuje i preporučuje svojim sljedbenicima tri stvari. Prva je da čovjek zrelo misli i pazi šta će govoriti. Pa ako vidi da će

od tog govora biti dobre i korisne posljedice, onda neka govori, a ako vidi da u tom govoru nema dobra onda neka šuti. Arapi kažu: "Ako je govor srebren, šutnja je zlatna." Prvi halifa Ebu Bekr uhvatio bi se za jezik, pa bi rekao: "Ovo me je dovelo u teške prilike." Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bi mnogo šutio, a šutnju mu je ispunjavalo duboko razmišljanje. Mjesto beskorisnog govora musliman treba da se prihvati korisnog djela. Ustade jedmput hazreti Osman da drži govor, pa ugledavši pred sobom veliku svjetinu, zbuni se i govor mu ne ispade kako je želio. Zatim reče: "Vi ste danas potrebniji vođi radinu nego vođi govorniku." Ovom riječi je rekao mnogo i popravio pogrešku koju je učinio usljed zbunjenosti. Držao je Omer ibnu Abdul-Aziz govor i savjetovao slušaocima i toliko uspio da su svi plakali, a on u polovici govora presječe govor. Slušaoci mu rekoše: "Da si završio govor, mnogo bi se svijeta njim okoristilo" a on im odgovori: "Govor je smutnja i kušnja; preče je muslimanu djelo od govora.

Druga i treća stvar je počastiti i lijepo se vladati sa susjedom i gostom. Zaista je to pravo ljudstvo. Kako god treba paziti susjeda i gosta muslimana, tako treba i nemuslimana. U ovom se ogleda veličina i krajnja tolerancija uzvišenog Islama.

ŠESNAESTI HADIS

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, priča da je jedan čovjek rekao Pejgamberu, sallallahu alejhi ve sellem: "Preporuči mi što" Pejgamber mu reče: "Nemoj se srditi." Pa pošto čovjek ponovi molbu nekoliko puta, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu opet reče: "Nemoj se srditi."

Ovaj hadis nalazi se u Buhariji.

U njemu nam Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučuje da se ne srdimo i da suzbijamo srdžbu koliko možemo, jer najviše zla potječe iz srdžbe. Kad čovjek takorekuć pobijesni, zaboravi i sebe i svoju pamet. Srdžba je zapravo vrsta ludila. Drugom prilikom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Nije junačina ko junake nadhrve, nego je junačina koji se suzdrži kada je srdit." Mnogo bi se moglo o srdžbi govoriti, ali je dosta to da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada ga je gore spomenuti čovjek toliko puta molio za savjet, svaki put odgovarao: ne srdi se.

SEDAMNAESTI HADIS

Seddad ibnu Evs, radijallahu anhu, priča da je Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Bog, dželle šanuhu, je propisao obzir (dobročinstvo) i lijep postupak prema svemu. Pa i kad ubijate (npr. neprijatelja) ubijte na lijep način, a kad koljete, koljite na lijep način. Neka svaki od vas naoštri nož i neka sa životinjom koju će klati obzirno postupa."

Ovaj vjerodostojni hadis nalazi se u Muslimovoj zbirci hadisa.

Prema svakome i svačemu treba lijepo postupati. Ni u ratu sa neprijateljem ne smije se musliman životinjski ponašati, i na grozan i odvratan način neprijatelja ubijati.

Tako isto ne smije musliman živu životinju patiti, pri klanju tući i zlostavljati. Kako u mnogom drugom tako i u naredbi da se sa životinjama blago postupa, Islam je pretekao mnoge ustanove, koje se danas računaju kao tekovine nove kulture. Društva za zaštitu

životinja nisu kod muslimana novitet dvadesetog vijeka, Prije trinaest i po stoljeća tom humanom ponašanju Islam je udario temelje.

OSAMNAESTI HADIS

Ebu Zerr, radijallahu anhu, veli da mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dao ovakvu preporuku: "Boj se Boga gdje god budeš! Za zlim djelom uradi dobro djelo. Time ćeš zlo djelo izbrisati. Sa svijetom postupaj dobroćudno."

Ovaj hadis nalazi se u Tirmizijinoj zbirci hadisa. Tirmizija za njega veli da je dobar (hasen). Hakim u svom djelu "Mustedrek" veli da je vjerodostojan (sahih) hadis.

U čijem srcu bude čisto vjerovanje, taj se mora Boga bojati i zapovjed vršiti. Takav čovjek mora biti uredan i ondje gdje ga ne vide, a i ondje gdje ljudske oči ne dopiru. Dobar musliman ni ondje gdje ga niko ne vidi, nikakvo zlo neće učiniti. Ljudi koji samo zbog straha od policije ne čine zla, bliži su životinjama nego li ljudima.

Dalje u hadisu preporučuje, da kad ga neko slučajno učini, neka se odmah pokaje i prihvati za dobro djelo. Tim će se jedino moći oprati i riješiti grijeha i kod Boga i kod ljudi.

Dalje se preporučuje da čovjek bude lijepe ćudi i lijepa vladanja sa svakim, bio mu on ravan ili niži od njega i podređen. U drugom hadisu veli Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Znate li koga Bog, dželle šanuhu, najviše voli i ko će na budućem svijetu biti najbliže meni?" Kad su mu prisutni odgovorili da ne znaju, on im reče: "To su oni koji imaju najljepšu ćud."

DEVETNAESTI HADIS

Ovaj se hadis nalazi također u Tirmizijinoj zbirci hadisa, za njega veli Tirmizija da je dobar i vjerodostojan hadis. Ovdje ćemo se zadovoljiti samo prijevodom ovih skupocjenih rečenica.

Abdullah ibnu Abbas, radijallahu anhu, jedanput jahaše za Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na istoj jahalici. Tom prilikom reče mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Dječače, ja ću te naučiti nekoliko riječi: Čuvaj Boga, poštuj Ga i Bog će tebe čuvati. Čuvaj Boga pa ćeš Ga uvijek pred sobom naći (tj. postupaj kako Bog, dželle šanuhu, želi pa kad ga nešto zamoliš On će ti udovoljiti.) Kad moliš, moli Boga. Kad pomoć tražiš, traži je od Boga. Dobro znaj, da se čitav svijet sakupi da ti i najmanju korist donese, da ti ne bi donijeli osim one, koju ti je Bog odredio i propisao. A da se opet čitav svijet okupi da ti neku štetu nanesu, ne bi ti nanijeli osim one, koju ti je Bog odredio i upisao. Pera sudbine su odložena a stranice se osušile (tj. sve je određeno i zaključeno)."

U jednoj drugoj predaji stoji: "Čuvaj Boga, naći ćeš Ga pred sobom. Kad si u obilju predstavi Mu se (i približi) Bog će za te znati i (kad si) u tegobi. Dobro znaj; što te promaši nije te moglo pogoditi, a što te pogodi nije te moglo promašiti. Znaj da je Božija pomoć povezana strpljivošću, veselje s tugom, a u svakoj poteškoći ima olakšanje."

Ibnu Redžeb je na ovaj hadis napisao poseban komentar. Zbilja, ovaj hadis sadrži u sebi izvrsne poruke i općenita pravila koja zasijecaju u najvažnija vjerska pitanja. Jedan učenjak veli: "Ja sam promatrao ovaj hadis, pa sam se zapanjio. O žalosti za onog ko ga ne zna i njegovo značenje ne shvati i ne razumije!"

DVADESETI HADIS

Ebu Mes'ud El-Ensari priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Od riječi koje je svijet zapamtio od pripovjedi prošlih Božijih poslanika je i ova: "Kad se ne stidiš, radi šta hoćeš."

Ovaj vjerodostojni hadis nalazi se u Buhariji.

Stid je kruna svih dobrih djela. Ko stida nema ne može imati ni vjere. Čovjek bez stida je životinja bez priuze. Zato se u gornjem hadisu i veli; ako nemaš stida, radi šta hoćeš, jer je stid ono, što čovjeku brani da zla djela radi, pa kad njega nema, šta će ga drugo spriječiti da čini zla?

DVADESET I PRVI HADIS

Sufjan sin Abdullahov veli: "Ja sam rekao: "Božiji Poslaniče, reci mi o Islamu nešto što će učiniti da o njemu nikog drugog osim tebe ne pitam." Na to mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: "Reci, vjerujem u Boga, a onda (u tome) ustraj."

Ustrajnost je sasvim uzvišeno svojstvo. Svako dobro djelo, ako se na njemu ne ustraje, postaje beskorisno. Tako isto i Islam, ako čovjek u njemu čitav svoj život provede, tek će onda plod svoga rada pobrati. Po ustrajnosti mi poznajemo vrijednost ljudi. Vrijedan čovjek je ustrajan, njega svaki vjetar ne okreće na svoju stranu. On ima svoje čvrsto uvjerenje, svoje "ja' koje ni za najobilnije blago neće dati.

Sličan sadržaj ovom hadisu nalazi se u dva kur'anska ajeta. Prvi ajet veli: ((Onim (ljudima), koji reknu: "Naš Gospodar je Allah", a onda na tom ustraju dolaze meleki i vele im: "Nemojte se bojati ni brinuti, radujte se da ćete dobiti džennet, koji vam se obećaje.") (Fussilet, ajet: 30) Drugi ajet u prijevodu glasi: (Za one ljude koji reknu: "Naš Gospodar je Allah", a onda (na tom) ustraju, straha nema niti se oni trebaju brinuti. To su oni kojima pripada džennet, u kom će vječno ostati, kao nagrada za njihova djela.) (El-Ahkaf, ajet: 13-14)

Ovaj se hadis nalazi u Muslimovoj zbirci hadisa.

DVADESET I DRUGI HADIS

Džabir priča da je neki čovjek upitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: "Šta misliš, ako ustrajem u klanjanju propisanih namaza, u postu ramazana, radim što je dozvoljeno, a klonim se onog, što je zabranjeno i ništa više ne učinim osim toga, hoću li unići u džennet?" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu odgovori: "Da, hoćeš."

Ovaj se hadis također nalazi u Muslimovoj zbirci hadisa.

Osim zapovjedi i zabrana u Islamu imaju i preporuke: mendubi, mustehabi i sunneti. Kada čovjek ništa od ovih djela ne bi vršio nego samo obavljao stroge naredbe - farzove i vadžibe, a klonio se strogih zabrana (harama), opet će biti spašen i u džennet unići, jer je udovoljio onom što se od njeg traži. Pored toga on je dužan da i preporuke Islama poštiva makar ih i ne vršio.

DVADESET I TREĆI HADIS

Ebu Malik Eš"arija priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Čišćenje je veliki dio imana. Riječ "El-hamdu lillah" (hvala Bogu) puni mizan (tj. sasvim je kod Boga velika i za nju ogromna nagrada ima). Riječ "Subhanallah vel hamdu lillah" (slava i hvala Allahu) napune prostor između nebesa i Zemlje (tj. ogromnom nagradom za njih). Namaz je svjetlo muslimanima na ovom svijetu jer im osvjetljuje srca, a biće im svjetlo i na budućem svijetu. Milostinja je jasni dokaz (da je čovjek musliman, jer da nema dubokog uvjerenja ne bi žrtvovao novac, sa kojim se čovjek vrlo teško rastaje). Strpljivost je sjaj (koji čovjeku krči put u tminama i mukama ovosvjetskog života). Kur’an je jak argument za ili protiv tebe (tj. ako se vladaš po njegovim propisima biće za te jak dokaz a ako li griješiš u njegovim propisima, onda je jak dokaz protiv tebe). Svaki čovjek radi i trudi se za nešto, ali će neko otkupiti (dobrim poslovima) sebe i svoju dušu te je osloboditi, a neko je prodati i upropastiti."

I ovaj hadis se nalazi u Muslimovoj zbirci. Mislim da je dosta jasan i da mu ne treba dodatno tumačenje.

DVADESET I ČETVRTI HADIS

Ovaj se vjerodostojni (sahih) hadis nalazi u Muslimovoj zbirci hadisa, a spada u onu grupu hadisa, koji se nazivaju hadisi-kudssi i hadis-rebbani. Hadisi-kudsi je onaj hadis u kom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pripisuje riječi Bogu, dželle šanuhu, a te se Božije riječi ne nalaze u Kur’anu. Svaki je hadis od Boga, dželle šanuhu, jer Bog veli za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: (On (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem) ne govori od sebe, nego je sav govor njegov objava koja mu se s Božije strane dostavlja.) (En-Nedžm, ajet:3-4) Prema tom hadisi-kudsi se odlikuju nad ostalim hadisima time što se u njima riječi pripisuju Bogu, dželle šanuhu.

U ovom hadisu Bog, dželle šanuhu, veli: "O moji robovi, Ja Sam Sebi nasilje zabranio, a zabranio Sam ga i među vama, pa nemojte jedni drugima nasilje činiti. O Moji robovi, svi ste vi zalutali osim onoga koga Ja naputim; pa tražite od Mene da vas naputim, Ja ću vas naputiti. O moji robovi, svi ste vi gladni osim onoga koga Ja nahranim, pa od Mene tražite da vas nahranim, Ja ću vas nahraniti. O moji robovi, svi ste vi neodjeveni osim onoga koga Ja odjenem, pa od Mene tražite da vas odjenem, Ja ću vas odjenuti. O Moji robovi, vi danju i noću griješite, a Ja sam onaj koji sve grijehe prašta, pa od Mene tražite da vam oprostim, Ja ću vam oprostiti. O moji robovi, vi nikada ne možete doći do onoga čime biste Meni štetu nanijeli pa da Mi je nanesete, niti ikada možete doći do onoga što će Meni koristi donijeti; pa da Mi je donesete. O moji robovi, kada biste vi i prvi i zadnji i ljudi i džini imali srce najpobožnijeg čovjeka, to ništa ne bi imanje Moje povećalo. O robovi moji, kada biste vi i prvi i poslednji i ljudi i džini imali srce najgoreg griješnika, to ništa ne bi imanje Moje umanjilo. O moji robovi, kad biste vi i prvi i poslednji i ljudi i džini stali na jedno mjesto pa Meni svoje molbe i želje uputili, te Ja udovoljio svačijoj molbi i želji; to ne bi umanjilo ono što Ja imam ni onoliko koliko oduzme od mora igla kad se u njeg zamoči. O moji robovi, sve je stalo do vaših poslova, koji su kod Mene sačuvani i prebrojani i za koje ću Ja vama dati zaslugu. Ko nađe dobro i nagradu nek Bogu zahvali, a ko opet kaznu i zlo nek ne kori nikog osim sebe."

Eto to bi bio prijevod ovog uzvišenog hadisa, za kojeg veli Ahmed ibnu Hanbel da je najuzvišeniji hadis od svih hadisa, koje Šamlije pričaju.

U ovom hadisu se ocrtava moć i uzvišenost Svevišnjeg Allaha. Njegovo je sve, niko Mu ne treba. Njemu koristi ne donose naši dobri poslovi, a ni naša ružna djela ni najmanje štete Mu donijeti ne mogu. Svi su ljudi Njegove sluge i robovi te prema tome svi i u svakom stanju i slučaju, Njega trebaju. Zato uvijek trebaju da samo Njega mole, i da samo od Njega traže i samo se Njemu obraćaju. Nagradu koju će dobiti ljudi koji su dobro radili, dobiće od Njegove milosti, a ne zato što su oni svojim djelima zadužili Boga, dželle šanuhu, da ih nagradi. Kazna, pak, koju će pretrpjeti ljudi koji su na ovom svijetu zlo radili, posljedica je njihovih zlih djela, jer Bog, dželle šanuhu, nikom nasilja i zuluma ne čini.

DVADESET I PETI HADIS

Ovaj se vjerodostojni (sahih) hadis nalazi u Muslimovoj zbirci hadisa, a sadržaj mu je ovo: "Ebu Zerr, radijallahu anhu, priča da su neki siromašni drugovi Božijeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, rekli Poslaniku: "Božiji Poslaniče, bogati ljudi nas pretekoše i pokupiše sve nagrade; klanjaju kao i mi, poste kao i mi, a od viška svog imetka dijele sadaku i milostinju." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, im odgovori: "Pa zar Bog, dželle šanuhu, nije i vama omogućio da milostinju dijelite. Svako "subhanellah" je milostinja, svako "Allahu ekber" je milostinja, svako "elhamdulillah" je milostinja, svako "la ilahe illellah" je milostinja. Narediti nekom da dobra djela radi i to je milostinja. Spriječiti nekog od zlih dijela je također, milostinja, pa i kad svojoj strasti na dozvoljen način ugodiš i to je milostinja." Na to drugovi Poslanikovi rekoše: "Pa zar kad jedan od nas svojoj strasti ugodi i za to ima nagradu?" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Šta mislite kada bi svojoj strasti ugodio na nedozvoljen način, bi li zaslužio kaznu? Tako isto kad udovolji na dozvoljen način zaslužuje nagradu."

Iz ovog se zaključuje da su siromašni drugovi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, mislili da je milostinja samo dijeliti novac i materijalno druge pomagati. Pa im je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rastumačio da i gore navedena djela također spadaju u milostinju.

U jednoj predaji ovog hadisa stoji, da su siromašni opet došli Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekli: "Što si nam Božiji Poslaniče kazao, to su i bogataši čuli pa i oni isto vrše i rade, pa šta da učinimo mi sada?" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, im je na to odgovorio: "To je Božiji dar koga Allah dijeli kome hoće." Iz ovog se razumije da je bogati musliman, ako vrši dobra djela, bolji nego siromah koji također vrši dobra djela. Kako se vidi, uzvišeni Islam, na svakom koraku potiče muslimane da i u ekonomskom pogledu uvijek budu napredniji, jer je imetak Božiji dar, a svako treba da traži da taj dar dobije, ali uz to da uvijek ostala djela vrši.

DVADESET I ŠESTI HADIS

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Na svaki ljudski zglob (zglavak), svaki dan u kom sunce grane, ima milostinja. Ako dvojicu pomiriš i to je milostinja. Ako nekom pomogneš da na konja uzjaše ili mu pomogneš prtljagu na konja natovariti, i to je milostinja. Lijepa riječ je milostinja. Svaki korak kojim koračaš radi namaza je milostinja. Da sa puta ukloniš, što prolaznike uznemirava i smeta im, i to je milostinja."

Ovaj vjerodostojni (sahih) hadis, koji se nalazi u Buharijinoj i Muslimovoj zbirci, ima sličan sadržaj kao i prošli hadis. U njemu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučuje muslimanima i potiče ih, da pored poznatih dužnosti (farzova i vadžiba) što više dobra djela čine, da bi se Bogu odužili na Njegovim nebrojenim blagodatima. U to ime Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spominje, da na svaki zglob čovjek duguje da učini bar jedno dobro djelo, iz čiste zahvalnosti Bogu, dželle šanuhu. Veli se da u ljudskom tijelu ima tri stotine i šezdeset zglobova. Kao što Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spominje da u ime zahvalnosti za svaki zglob treba učiniti dobro djelo, tako i Allah, dželle šanuhu, u Kur'anu spominje vid, sluh, jezik, usne i drugo i veli: (Zar nismo čovjeku dali dva oka, jezik i usne?) (El-Beled, ajet:8,9) (Reci: "On je Onaj koji vas je stvorio, dao vam sluh, vid, i srca, a vi malo zahvaljujete.) (El-Mulk, ajet: 2,3) itd.

DVADESET I SEDMI HADIS

Nevas ibnu Sem'an, radijallahu anhu, priča da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Najbolje dobro djelo je lijepa ćud, a grijeh je ono što ti buni i uznemiruje dušu i što ne želiš da svijet sazna."

Ovaj se hadis nalazi u Muslimovoj zbirci hadisa. U drugoj predaji ovog hadisa, koja se nalazi u Ahmedovu i Darimijinu "Musnedu" stoji: "Da je Vabise sin Ma'bedov došao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: "Došao si da pitaš o dobrim djelima i grijehu?" On odgovori: "Da." Na to mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Upitaj svoje srce i svoju dušu! Dobro djelo je ono u čemu duša nalazi mir i spokoj i u čemu se srce smiri. Grijeh je ono što ti uznemiruje i buni dušu i što se koleba u prsima, makar ti ljudi i drugačije rekli i govorili."

Glavni šeriatski argumenti i delili su Kur'an i Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, uzvišeni hadis. Što oni zabranjuju i preziru to je grijeh. Ali čovjek, koji ima čistu savjest i neuprljanu dušu, može poznati grijeh i nepoznavajući šeriatskog argumenta iz Kur'ana i hadisa. Grijeh i ružna djela peku čistu savjest, uznemiruju je i bune. Dobra djela, naprotiv, daju duši i srcu mir i spokoj i ljudskoj svijesti duboko zadovoljstvo. Ljudi ovog stepena napuštaju djela, koja im ne daju duševnog mira i srčanog spokoja makar im neko i dao fetvu da je to dozvoljeno činiti. Eto, to bi bio uglavnom cilj i sadržaj ovog hadisa. Sličan sadržaj sadrže i prošli šesti i jedanaesti hadis.

Pod lijepom ćudi treba razumjeti lijepo vladanje prema Bogu, dželle šanuhu, prema sebi i prema ostalim ljudima. Ovako vladanje je bez sumnje najbolje dobro djelo.

DVADESET I OSMI HADIS

'Irbad ibnu Sarije, radijallahu anhu, jedan od Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, drugova, priča: "Jedan dan nas je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, savjetovao takvim savjetom, da su se srca prisutnih prestrašila, a oči zaplakale i zasuzile. Na to mi rekosmo: "Božiji Poslaniče! Kao da je ovo oprosni vaz, pa oporuči nam nešto." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Oporučujem vam da se Uzvišenog Boga bojite i da slušate i pokoravate se (vladaru) pa kad bi on bio (makar vama zavladao) i rob. Ko poživi vidjeće mnogo razdora i razilaženja. Tada se držite moga postupka (sunneta) i postupka mojih pravim

putem napućenih nasljednika. Dobro se za to prihvatite! Čuvajte se novotarija jer je svaka novotarija stranputica i skretanje sa pravoga puta."

Ovaj se uzvišeni i vjerodostojni hadis nalazi u Ebu Davudovoj i Tirmizijinoj zbirci hadisa. Za njeg veli Tirmizija da je dobar i vjerodostojan.